

Іванова Т. В.,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри регіональної політики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Кузьмич А. В.,

*доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування,
асистент кафедри регіональної політики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ЕКОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ВЕКТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЧОРНОМОРСЬКОГО БАСЕЙНУ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Чорноморський басейн є складною транскордонною екологічною системою, яка об'єднує водні, прибережні та припортові компоненти шести держав. У воєнний період відзначено значне погіршення стану довкілля, що пов'язане із забрудненням води, руйнуванням критичної інфраструктури, деградацією прибережних екосистем і змінами гідрологічного режиму річок, що впадають у море. Згідно з дослідженнями, руйнування Каховської ГЕС призвело до викиду великих обсягів донних відкладень, що містять важкі метали, у дельту Дніпра та прилеглі акваторії, створивши прямі загрози для якості води та стану прибережної флори й фауни [4]. Водночас військові дії стимулюють неконтрольоване забруднення нафтовими продуктами, хімічними реагентами та іншими токсичними речовинами, що ускладнює відновлення природних процесів.

Екологічна ситуація в басейні характеризується підвищеною концентрацією поживних речовин, що призводить до інтенсивного розвитку евтрофікації та локальної гіпоксії у прибережних зонах. Цей процес негативно впливає на рибні ресурси та змінює біопродуктивність регіону [2]. Зруйновані очисні споруди та порушення транспортної інфраструктури посилюють накопичення токсичних речовин у водних системах, включно з металами та нафтовими продуктами. Поряд із хімічними ризиками, спостерігається інвазія чужорідних видів, яка змінює трофічні структури та загрожує стабільності біоценозів Чорного моря. Гідрологічні зміни, включно зі зменшенням річкового стоку та коливанням рівня моря, підвищують вразливість прибережних територій до ерозії та підтоплень [3].

Поствоєнна трансформація екологічної системи Чорноморського басейну передбачає інтеграцію наукових даних та управлінських рішень у багаторівневому контексті. Першим пріоритетом є комплексне відновлення та моніторинг стану водних та прибережних екосистем із застосуванням сучасних технологій екологічного контролю та оцінки шкоди. Системи моніторингу мають охоплювати хімічні, фізичні та біологічні показники для забезпечення оперативного управління ризиками та пріоритизації заходів відновлення [1].

Другим важливим напрямом є реконструкція інфраструктури з урахуванням екологічних стандартів та принципів «зеленої» модернізації. Впровадження сучасних очисних споруд, технологій відновлюваної енергії та природоорієнтованих інженерних рішень дозволяє зменшити антропогенне навантаження на екосистеми та створює умови для відновлення біорізноманіття.

Інтегроване басейнове управління та посилення міжнародної співпраці є ключовими елементами стабілізації екологічної ситуації. Це передбачає координацію між державами Чорного моря щодо спільного моніторингу якості води, обміну науковими даними та узгодження дій у випадку надзвичайних екологічних ситуацій. Такий підхід забезпечує зменшення транскордонного впливу забруднень та сприяє формуванню спільних стратегій сталого розвитку.

Особливу увагу слід приділити біобезпеченню та контролю інвазійних видів через судноплавні коридори та портову інфраструктуру. Своєчасне виявлення, моніторинг та регуляція чужорідних видів сприятимуть збереженню трофічних ланцюгів і стійкості рибогосподарської діяльності. Науково обґрунтоване моделювання екосистем Чорного моря та оцінка сценаріїв кліматичних змін формують основу для прийняття управлінських рішень. Розробка інтегрованих моделей дозволяє прогнозувати ефективність заходів з охорони довкілля та відновлення екосистем у довгостроковій перспективі.

Війна в Україні спричинила комплексні екологічні проблеми Чорноморського басейну, що потребують інтегрованих та науково обґрунтованих рішень. Відновлення екосистем, модернізація інфраструктури з урахуванням екологічних стандартів, посилення міжнародної співпраці та впровадження інтегрованого басейнового управління є ключовими векторами сталого розвитку. Тільки поєднання цих заходів може забезпечити ефективне реагування на поствоєнні виклики та створити умови для довгострокової екологічної та економічної стабільності регіону.

Список використаних джерел:

1. Ukraïner. How war affects the Black Sea and marine life. URL: <https://www.ukraïner.net/en/how-war-affects-black-sea/>

2. Joint Research Centre. War worsens climate and environmental challenges in Ukraine. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/war-worsens-climate-and-environmental-challenges-ukraine-2025-04-11_en

3. Mondo Internazionale. The Environmental Impact of War: The Case of the Black and Azov Seas. URL: <https://mondointernazionale.org/focus-allegati/the-environmental-impact-of-war-the-case-of-the-black-and-azov-seas>

4. The Guardian. Destruction of Ukraine dam caused 'toxic timebomb' of heavy metals, study finds. URL: <https://www.theguardian.com/world/2025/mar/13/destruction-of-ukraine-kakhovka-dam-caused-toxic-timebomb-in-rivers-study-finds>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-17>

Чеканов В. Ю.,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНОГО ПРОСТОРУ В НАЦІОНАЛЬНИХ ІСТОРІОГРАФІЯХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ КРАЇН ТА УКРАЇНИ НА МЕЖІ ХІХ–ХХ СТ.

До історичного простору ми відносимо локації, в яких розгортається послідовність подій, що ми називаємо історичним процесом. Він відбувається в часі, тому історичний простір і час є взаємозв'язаними поняттями. Вони є формами відображення історичного процесу. Локації, в яких він здійснюється, відображаються двома основними способами.

По-перше, в певних жанрах історичної нарації, наприклад, в біографістиці чи в подієвій історії, стрижнем розповіді є наскрізний сюжет, визначений як тема дослідження і відбитий в його назві. Ним може бути, зокрема, маршрут походу або життєвий шлях історичної постаті, котра протягом життя пересувалася між різними локаціями, іноді доволі хаотично. Для цього способу характерним є те, що сюжет не залежить від локацій, він не прив'язаний до них. Другий спосіб протилежний першому. Він властивий жанрам, присвяченим історії великих спільнот – етнічних груп, держав, національним історіям тощо. Цьому способу властиве те, що локації здебільшого залишаються